

Мальчикова Д.С. Суспільно-географічний підхід бачення території для потреб геопланування / Д. С. Мальчикова // Регіон – 2014: стратегія оптимального розвитку: матер. міжнар. наук.-практ. конф. (м. Харків, 6 листопада 2014 р.) / Гол. ред. колегії В.С. Бакіров. – Х.: ХНУ імені В.Н. Каразіна, 2014. – С. 134-136.

УДК 911.3

СУСПІЛЬНО-ГЕОГРАФІЧНИЙ ПІДХІД БАЧЕННЯ ТЕРИТОРІЇ ДЛЯ ПОТРЕБ ГЕОПЛАНУВАННЯ

Мальчикова Д.С.

darina13@i.ua

Херсонський державний університет, м. Херсон, Україна

Першоосновою диференціації використання і планування території виступали завжди її властивості як інтегрального і унікального ресурсу. Перша і головна функція поняття «територія» - геопросторова прив'язка будь-яких географічних об'єктів і характеристик щодо їх локалізації, розміщення та територіальних поєднань (геокомплексів).

Незважаючи на фундаментальність цієї категорії поняття територіалізму [7] територіального управління порівняно недавно з'явилися на європейському порядку денному і часто використовуються відносно концепції територіальної згуртованості. У окремих дослідженнях [3, 7] акцентується підвищена увага до ролі території і територіальності в контексті соціально-просторової взаємодії і прийняття просторових рішень. Зокрема відзначається, що в основі процесів планування територій і пошуку стратегій територіального управління закладені просторові уявлення суб'єктів державної політики, які відображають встановлені політико-адміністративні традиції і територіальні кордони. Останнім часом в економічній науці також розробляється поняття територіального капіталу [5]. Концепція територіального капіталу передбачає, що однакові інвестиції в різних регіонах приведуть до різних результатів, як на міському рівні, так і на рівні держави. Конкурентоспроможність, досягнута

завдяки особливостям території, ефективності інфраструктури і послуг, приносить користь всій місцевій економіці. Територіальний капітал зумовлює можливість і величину отримання доходу на одиницю інвестицій, отже, впливає на конкурентоспроможність місця за допомогою залучення інвестицій і кваліфікованих працівників. Отже, фактично територіальний капітал визначається [5, 6] як система територіальних фондів економічного, культурного, соціального та екологічного характеру, що забезпечує потенціал розвитку місць. Сутність цієї концепції полягає у визнанні можливих взаємодій між факторами різної природи. Дуже мало досліджень були свого часу зосереджені на емпіричній перевірці зв'язку між територіальним капіталом та економічним зростанням, але в європейських країнах є досвід [6] аналізу такого впливу, який вказує на провідну роль деяких ендогенних факторів (властивостей території) у поясненні диференціації регіональних моделей зростання. Матеріали дослідження «Kleinräumige Wirtschaftsentwicklung im dicht genutzten Stadtgebiet von Wien», які представляють результати аналізу впливу 15 територіальних умов конкретних територіальних одиниць на розвиток галузей економіки, доводять, що підприємства та організації різних галузей пред'являють диференційовані вимоги до території. При цьому одні й ті ж територіальні умови можуть стимулювати розвиток конкретних галузей економіки і гальмувати розвиток інших галузей. Наприклад, існують галузі та сектори економіки, які не можуть ефективно розвиватися на інтенсивно використовуваних територіях [4].

В географічних дослідженнях території присутні численні та різноманітні характеристики, головними серед яких є: географічне положення або місце (місцеположення), ресурсний потенціал території, її розмір (величина, площа), а також рівень господарського освоєння території.

Вважаємо, що можна виділити такі специфічні суспільно-географічні характеристики і особливості використання території як ресурсу:

1) У методологічному аспекті – територія є геопросторовим базисом життєдіяльності людей. Вона містить і зосереджує на кожній конкретній

ділянці всі компоненти природного середовища та їх типові просторові поєднання – природні комплекси (ландшафти).

2) Територія – не тільки місце локалізації всіх різновидів природних ресурсів, включаючи земельні ресурси, але і простір для розселення населення та розміщення будь-яких видів господарської діяльності людей.

3) Будь-яка компонентно-галузева характеристика середовища (природно-ресурсна, соціально-демографічна, виробнича) просторово координована – має свою обов'язкову прив'язку до певної території, до конкретних місць, місцеположень, ареалів.

4) Оцінку території визначає наявність чотирьох головних характеристик цих унікальних і своєрідних ресурсів [2]: ресурсного потенціалу місця (місцеположення) території; потенціалу природних (землі) та соціально-економічних ресурсів території; потенціалу ємкості території для розселення і головних видів економічної діяльності; потенціалу ємкості території залежно від рівня її господарського освоєння та інтенсивності землекористування.

5) Характеристики територіальних ресурсів можуть бути розроблені й використані тільки співставно з їх просторовим розміщенням та територіальною прив'язкою: поза територією вони не існують.

6) Реальне використання територіальних ресурсів є «багат шаровим»: територіальна сумісність лише окремих видів природокористування є конфліктною і навіть взаємовиключною, але більшість видів природокористування є сумісними тією чи іншою мірою.

Всі зазначені особливості на даний час широко застосовуються в географічних дослідженнях. Звичайно ж, питання створення кадастру територіальних ресурсів на загальнодержавному, законодавчо оформленому рівні в Україні тільки поставлене [1, 2]. Функціонує повноцінно лише державний земельний кадастр, хоча і з цілою низкою проблемних питань: фактично він створювався за радянською методологією економічної оцінки земель, досі розробляється і наповнюється даними автоматизована система ведення державного земельного кадастру, формується ринок земель тощо.

Разом з тим, складові кадастрової оцінки територій при належному методологічному і методичному обґрунтуванні доцільно використовувати при геопланувальному аналізі території і обґрунтуванні планувальної організації регіону. В такому випадку територіальні громади матимуть змогу оперувати не тільки кількісною і якісною оцінкою земельних ресурсів, але і оцінками інтегрального потенціалу території як найбільш потужного інтегрального ресурсу розвитку.

Список використаних джерел: 1. Мальчикова Д.С. Планування території регіону: суспільно-географічна концептуалізація / Д. С. Мальчикова // Український географічний журнал. – 2012. – № 1. – С. 23-29. 2. Топчієв О.Г. Територія: сучасний зміст поняття; функції; ресурсний потенціал / О. Г. Топчієв // Український географічний журнал. – 2010. – № 4 (72). – С. 3-9. 3. Camagni R. Macroeconomic and territorial policies for regional competitiveness: an EU perspective / R. Camagni, R. Capello // *Regional Science Policy & Practice*. – 2010. - № 2. – P. 1-19. 4. Giffinger R. Kleinräumige Wirtschaftsentwicklung im dicht genutzten Stadtgebiet von Wien / R. Giffinger, R. Kalasek, B. Binger. – *Stadtentwicklung Wien*, 2004. – 78 p. 5. Giffinger R. Territorial Capital – Understanding and Challenges for a knowledge based strategic Approach // R. Giffinger // *Territorium*. – 2008. – № 8. – P. 7-15. 6. Perucca G. The Role of Territorial Capital in Local Economic Growth: Evidence from Italy / Giovanni Perucca // *European Planning Studies*. – 2014. – Vol. 22. – №3.– P. 537-562 7. Walsh C. Rethinking the Spatiality of Spatial Planning: Methodological Territorialism and Metageographies / Cormac Walsh // *European Planning Studies*. – 2014. – Vol. 22. – №2.– P. 306-322